

USTAWA
z dnia 29 sierpnia 1997 r.

o strażach gminnych

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Opracowano na podstawie: Dz. U. z 1997 r. Nr 123, poz. 779, z 2002 r. Nr 113, poz. 984, z 2003 r. Nr 130, poz. 1190, z 2008 r. Nr 223, poz. 1458, z 2009 r. Nr 97, poz. 803, z 2010 r. Nr 182, poz. 1228, z 2011 r. Nr 5, poz. 13.

Art. 1.

1. Do ochrony porządku publicznego na terenie gminy może być utworzona samorządowa umundurowana formacja - straż gminna, zwana dalej „strażą”.
2. Straż spełnia służebną rolę wobec społeczności lokalnej, wykonując swe zadania z poszanowaniem godności i praw obywateli.

Art. 2.

1. Rada gminy może utworzyć straż gminną.
2. Rada gminy tworzy straż po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji, o czym zawiadamia wojewodę. W przypadku nieotrzymania opinii, rada gminy może utworzyć straż po upływie 14 dni od dnia przedstawienia wniosku o wydanie opinii.
3. W gminach, w których organem wykonawczym jest burmistrz (prezydent miasta), straż nosi nazwę „straż miejska”.

Art. 3.

1. Gminy sąsiadujące na obszarze jednego województwa mogą zawrzeć, po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji, porozumienie o utworzeniu wspólnej straży. W przypadku nieotrzymania opinii gminy sąsiadujące na obszarze jednego województwa mogą zawrzeć porozumienie o utworzeniu wspólnej straży po upływie 14 dni od dnia przedstawienia wniosku o wydanie opinii.
2. Porozumienie określa w szczególności:
 - 1) zasięg terytorialny działania wspólnej straży,
 - 2) sposób finansowania wspólnej straży,
 - 3) radę gminy, która nada regulamin wspólnej straży i może ją rozwiązać,
 - 4) wójta, burmistrza (prezydenta miasta), któremu wspólna straż będzie podlegać.

Art. 4.

Rada gminy może rozwiązać straż po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji, o czym zawiadamia wojewodę. W przypadku nieotrzymania opinii, rada gminy może rozwiązać straż po upływie 14 dni od dnia przedstawienia wniosku o wydanie opinii.

Art. 5.

Koszty związane z funkcjonowaniem straży są pokrywane z budżetu gminy.

Rozdział 2**Organizacja, zadania i zakres uprawnień straży****Art. 6.**

1. Straż jest jednostką organizacyjną gminy.
2. Rada gminy może postanowić o umiejscowieniu straży w strukturze urzędu gminy. W takim przypadku szczegółową strukturę organizacyjną straży określa regulamin straży nadawany przez wójta, burmistrza (prezydenta miasta).

Art. 7.

1. Strażą kieruje komendant, zatrudniany na podstawie umowy o pracę przez wójta, burmistrza (prezydenta miasta), po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji. W przypadku nieotrzymania opinii wójt, burmistrz (prezydent miasta) może zatrudnić komendanta po upływie 14 dni od dnia przedstawienia wniosku o wydanie opinii.
2. Przełożonym Komendanta jest wójt, burmistrz (prezydent miasta).

Art. 8.

1. (uchylony).
2. Szczegółową strukturę organizacyjną straży określa regulamin straży nadawany przez radę gminy.

Art. 8a.

W straży ustanawia się stanowiska strażnicze:

- 1) aplikanta,
- 2) młodszego strażnika,
- 3) strażnika,
- 4) starszego strażnika,
- 5) młodszego specjalisty,
- 6) specjalisty,
- 7) starszego specjalisty,
- 8) młodszego inspektora,
- 9) inspektora,

- 10) starszego inspektora,
- 11) zastępcy kierownika,
- 12) kierownika,
- 13) zastępcy naczelnika,
- 14) naczelnika,
- 15) zastępcy komendanta,
- 16) komendanta.

Art. 9.

1. Nadzór nad działalnością straży sprawuje wójt, burmistrz (prezydent miasta).
2. Nadzór nad działalnością straży w zakresie:
 - 1) wykonywania uprawnień, o których mowa w art. 12,
 - 2) użycia broni palnej bojowej oraz środków przymusu bezpośredniego,
 - 3) ewidencji, o której mowa w art. 9a ust. 1– sprawuje wojewoda przy pomocy komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji działającego w jego imieniu.
3. Wojewoda sprawuje nadzór przez:
 - 1) okresowe lub doraźne kontrole, obejmujące całokształt lub część spraw poddanych nadzorowi,
 - 2) wydawanie zaleceń pokontrolnych oraz kontrolę prawidłowości i terminowości ich realizacji,
 - 3) podejmowanie innych czynności zmierzających do usunięcia stwierdzonych uchybień i zapobieżenia ich powstawaniu.
4. W związku z wykonywaniem swoich zadań straż współpracuje z Policją. W tym celu wójt, burmistrz (prezydent miasta) może zawierać z właściwym terytorialnie komendantem Policji porozumienie o współpracy straży i Policji.
5. Współpraca Policji i straży polega w szczególności na:
 - 1) stałej wymianie informacji o zagrożeniach występujących na określonym terenie w zakresie bezpieczeństwa ludzi i mienia, spokoju i porządku publicznego,
 - 2) zorganizowaniu systemu łączności Policji i straży, uwzględniającego lokalne potrzeby i możliwości oraz zapewniającego utrzymanie stałej łączności między jednostkami Policji i straży,
 - 3) koordynowaniu rozmieszczenia służb policyjnych i straży, z uwzględnieniem zagrożeń występujących na danym terenie,
 - 4) wspólnym prowadzeniu działań porządkowych w celu zapewnienia spokoju i porządku w miejscach zgromadzeń, imprez artystycznych, rozrywkowych i sportowych, a także w innych miejscach publicznych,
 - 5) organizowaniu wspólnych szkoleń oraz ćwiczeń policjantów i strażników gminnych (miejskich),
 - 6) wymianie informacji w zakresie obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych.
6. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, tryb sprawowania nadzoru nad działalnością straży przez właściwego terytorial-

nie wojewodę przy pomocy komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji, kierując się potrzebą zapewnienia zgodnej z prawem realizacji zadań straży.

7. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, formy współpracy straży z Policją oraz sposób informowania wojewody o tej współpracy, kierując się potrzebą zapewnienia skuteczności tej współpracy.

Art. 9a.

1. Straż prowadzi ewidencję:
 - 1) etatów,
 - 2) wyposażenia, w tym środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 14 ust. 2 pkt 2-7, broni palnej bojowej, urządzeń samoczynnie ujawniających i rejestrujących naruszenia przepisów ruchu drogowego, środków technicznych służących do obserwowania i rejestrowania obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, pojazdów,
 - 3) wyników działań straży.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, zakres i sposób prowadzenia ewidencji, uwzględniając dane podlegające wpisowi oraz możliwość jej prowadzenia w systemie informatycznym.

Art. 9b.

1. Komendanci straży przekazują właściwemu terytorialnie komendantowi wojewódzkiemu (Stołecznemu) Policji do dnia 31 stycznia każdego roku informacje o danych zawartych w ewidencji, o której mowa w art. 9a ust. 1. Zbiorcze informacje z obszaru województwa komendant wojewódzki (Stołeczny) Policji składa do końca lutego każdego roku wojewodzie.
2. Wojewoda, do dnia 15 marca każdego roku, przekazuje ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych otrzymane informacje z obszaru województwa o danych zawartych w ewidencjach, o których mowa w art. 9a ust. 1.

Art. 10.

1. Straż wykonuje zadania w zakresie ochrony porządku publicznego wynikające z ustaw i aktów prawa miejscowego.
2. Zadania, o których mowa w ust. 1, wykonują pracownicy straży, zwani dalej „strażnikami”, po ukończeniu z wynikiem pozytywnym szkolenia podstawowego, o którym mowa w art. 25.

Art. 10a.

Straż w celu realizacji ustawowych zadań może przetwarzać dane osobowe, z wyłączeniem danych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, jak również danych o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym, bez wiedzy i zgody osoby, której dane te dotyczą, uzyskane:

- 1) w wyniku wykonywania czynności podejmowanych w postępowaniu w sprawach o wykroczenia,
- 2) z rejestrów, ewidencji i zbiorów, do których straż posiada dostęp na podstawie odrębnych przepisów.

Art. 11.

1. Do zadań straży należy w szczególności:
 - 1) ochrona spokoju i porządku w miejscach publicznych,
 - 2) czuwanie nad porządkiem i kontrola ruchu drogowego – w zakresie określonym w przepisach o ruchu drogowym,
 - 2a) kontrola publicznego transportu zbiorowego – w zakresie określonym w art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. Nr 5, poz. 13),
 - 3) współdziałanie z właściwymi podmiotami w zakresie ratowania życia i zdrowia obywateli, pomocy w usuwaniu awarii technicznych i skutków klęsk żywiołowych oraz innych miejscowych zagrożeń,
 - 4) zabezpieczenie miejsca przestępstwa, katastrofy lub innego podobnego zdarzenia albo miejsc zagrożonych takim zdarzeniem przed dostępem osób postronnych lub zniszczeniem śladów i dowodów, do momentu przybycia właściwych służb, a także ustalenie, w miarę możliwości, świadków zdarzenia,
 - 5) ochrona obiektów komunalnych i urzędzeń użyteczności publicznej,
 - 6) współdziałanie z organizatorami i innymi służbami w ochronie porządku podczas zgromadzeń i imprez publicznych,
 - 7) doprowadzanie osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień lub miejsca ich zamieszkania, jeżeli osoby te zachowaniem swoim dają powód do zgorznienia w miejscu publicznym, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu i zdrowiu innych osób,
 - 8) informowanie społeczności lokalnej o stanie i rodzajach zagrożeń, a także inicjowanie i uczestnictwo w działaniach mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi,
 - 9) konwojowanie dokumentów, przedmiotów wartościowych lub wartości pieniężnych dla potrzeb gminy.
2. W związku z realizowanymi zadaniami określonymi w ust. 1 i art. 10, straż przysługuje prawo do obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych w przypadku, gdy czynności te są niezbędne do wykonywania zadań oraz w celu:
 - 1) utrwalania dowodów popełnienia przestępstwa lub wykroczenia,
 - 2) przeciwdziałania przypadkom naruszania spokoju i porządku w miejscach publicznych,
 - 3) ochrony obiektów komunalnych i urzędzeń użyteczności publicznej.
3. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób wykonywania czynności, o których mowa w ust. 2, uwzględniając potrzebę zapewnienia skuteczności obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, a także potrzebę respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka.

Art. 12.

1. Strażnik wykonując zadania, o których mowa w art. 10 i 11, ma prawo do:

- 1) udzielania pouczeń, zwracania uwagi, ostrzegania lub stosowania innych środków oddziaływania wychowawczego,
 - 2) legitymowania osób w uzasadnionych przypadkach w celu ustalenia ich tożsamości,
 - 3) ujęcia osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia i niezwłocznego doprowadzenia do najbliższej jednostki Policji,
 - 3a) dokonywania kontroli osobistej, przeglądania zawartości podręcznych bagaży osoby:
 - a) w przypadku istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary,
 - b) w związku z wykonywaniem czynności określonych w ust. 1 pkt 3,
 - c) w związku z wykonywaniem czynności określonych w art. 11 pkt 7, jeśli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że osoba, wobec której czynności te są podejmowane, posiada przy sobie niebezpieczne przedmioty dla życia lub zdrowia ludzkiego.
 - 4) nakładania grzywien w postępowaniu mandatowym za wykroczenia określone w trybie przewidzianym przepisami o postępowaniu w sprawach o wykroczenia,
 - 5) dokonywania czynności wyjaśniających, kierowania wniosków o ukaranie do sądu, oskarżania przed sądem i wnoszenia środków odwoławczych - w trybie i zakresie określonymi w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia,
 - 6) usuwania pojazdów i ich unieruchamiania przez blokowanie kół w przypadkach, zakresie i trybie określonymi w przepisach o ruchu drogowym,
 - 7) wydawania poleceń,
 - 8) żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych i samorządowych,
 - 9) zwracania się, w nagłych przypadkach, o pomoc do jednostek gospodarczych, prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej oraz organizacji społecznych jak również do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy na zasadach określonych w ustawie o Policji.
 - 10) (uchylony).
- 1a. Straż w toku wykonywania czynności, o których mowa w ust. 1 i art. 11 ust. 2, ma obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka. Czynności te powinny być wykonywane w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której zostają podjęte.
- 1b. Z czynności, o których mowa w ust. 1, na wniosek osoby kontrolowanej, sporządza się protokół.
2. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, zakres i sposób wykonywania czynności, o których mowa w ust. 1 pkt 2-3a, pkt 8 i 9, uwzględniając potrzebę zapewnienia skuteczności podejmowanych przez strażnika czynności, a także potrzebę respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka.

Art. 12a.

1. Komendant straży w przypadku, gdy istnieje potrzeba wykonania czynności w ramach prowadzonych czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia

- poza obszarem jego działania, ma prawo wnosić o udzielenie niezbędnej pomocy w tym zakresie od komendanta straży właściwej dla miejsca wykonania czynności.
2. Komendant straży może wykonać czynności zlecone w ramach pomocy, o której mowa w ust. 1.
 3. W przypadku, gdy na danym terenie nie funkcjonuje straż, komendant straży, o którym mowa w ust. 1, może zwrócić się o przeprowadzenie poszczególnych czynności dowodowych w ramach prowadzonych czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia do organu Policji właściwego dla miejsca wykonania czynności.

Art. 12b.

Dzień 29 sierpnia ustanawia się Dniem Straży Gminnej.

Art. 13. (uchylony).

Rozdział 3

Uprawnienia i obowiązki strażników

Art. 14.

1. Strażnik może stosować środki przymusu bezpośredniego wobec osób uniemożliwiających wykonanie przez niego zadań określonych w ustawie.
2. Środkami przymusu bezpośredniego są:
 - 1) siła fizyczna w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony,
 - 2) kajdanki,
 - 3) pałki obronne wielofunkcyjne,
 - 4) psy i konie służbowe,
 - 5) przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, na które jest wymagane pozwolenie na broń w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2004 r. Nr 52, poz. 525, z późn. zm.¹⁾),
 - 6) przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, na które nie jest wymagane pozwolenie na broń w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji,
 - 7) ręczne miotacze gazu.

Art. 14a.

1. Siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony można stosować w celu odparcia czynnej napaści lub zmuszenia do wykonania polecenia albo ujęcia osoby.
2. Używając siły fizycznej, nie zadaje się uderzeń, chyba że działa się w:
 - 1) obronie koniecznej,

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 96, poz. 959, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711, z 2007 r. Nr 176, poz. 1238 oraz z 2008 r. Nr 195, poz. 1199.

- 2) celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub mienie.

Art. 14b.

1. Kajdanki można stosować wobec osób ujętych oraz podczas wykonywania zadań, o których mowa w art. 11 ust. 1 pkt 7 w celu:
 - 1) udaremnienia ucieczki osoby ujętej lub osoby mogącej stwarzać swym zachowaniem zagrożenie dla życia, zdrowia lub mienia,
 - 2) zapobieżenia czynnej napaści lub czynnemu oporowi.
2. Kajdanki zakłada się na ręce trzymane z przodu, a osobom zachowującym się agresywnie na ręce trzymane z tyłu.
3. Kajdanki zakłada się tak, aby nie tamowały obiegu krwi.
4. Nie stosuje się kajdanek wobec osób, które nie ukończyły 17 lat, z wyjątkiem nieletnich w wieku powyżej 15 lat podejrzanych o popełnienie czynu zabronionego wymienionego w art. 10 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.²⁾).

Art. 14c.

1. Pałka obronna wielofunkcyjna może być stosowana w przypadku:
 - 1) odpierania czynnej napaści,
 - 2) pokonywania czynnego i biernego oporu,
 - 3) przeciwdziałania niszczeniu lub kradzieży mienia.
2. Nie zadaje się:
 - 1) uderzeń i pchnięć pałką obronną wielofunkcyjną w głowę, szyję, brzuch i nieumięśnione oraz szczególnie wrażliwe części ciała, a także nie stosuje się na te części ciała blokady i nie zakłada się dźwigni,
 - 2) uderzeń rękojęścią pałki obronnej wielofunkcyjnej,
 - 3) uderzeń i pchnięć pałką obronną wielofunkcyjną wobec osób, którym założono kajdanki, które stawiają bierny opór lub wobec osób, które obezwładniono paralizatorem elektrycznym.
3. Wolno zadawać uderzenia pałką obronną wielofunkcyjną we wszystkie części ciała w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie.

Art. 14d.

1. Pies służbowy może być użyty w przypadku:
 - 1) odpierania czynnej napaści,
 - 2) pokonywania czynnego oporu,

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 128, poz. 840, z 1999 r. Nr 64, poz. 729 i Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 48, poz. 548, Nr 93, poz. 1027 i Nr 116, poz. 1216, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 121, poz. 1142, Nr 179, poz. 1750, Nr 199, poz. 1935 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889 i Nr 243, poz. 2426, z 2005 r. Nr 86, poz. 732, Nr 90, poz. 757, Nr 132, poz. 1109, Nr 163, poz. 1363, Nr 178, poz. 1479 i Nr 180, poz. 1493, z 2006 r. Nr 190, poz. 1409, Nr 218, poz. 1592 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 89, poz. 589, Nr 123, poz. 850, Nr 124, poz. 859 i Nr 192, poz. 1378, z 2008 r. Nr 90, poz. 560, Nr 122, poz. 782, Nr 171, poz. 1056, Nr 173, poz. 1080, Nr 182, poz. 1133 i Nr 214, poz. 1344 oraz z 2009 r. Nr 62, poz. 504 i Nr 63, poz. 533.

- 3) w pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa oraz udaremnienia jej ucieczki.
2. Psu służbowemu zakłada się kaganiec.
3. Pies służbowy może być wykorzystany bez kagańca tylko wobec osoby posiadającej broń palną lub inny niebezpieczny przedmiot w celu odparcia czynnej napaści.

Art. 14e.

Koń służbowy może być użyty w przypadku:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) pokonywania czynnego oporu,
- 3) w czasie ujęcia osoby oraz udaremnienia jej ucieczki,
- 4) przywracania porządku publicznego naruszonego podczas zbiegowiska publicznego lub przez wykroczenie o charakterze chuligańskim.

Art. 14f.

1. Przedmioty, o których mowa w art. 14 ust. 2 pkt 5 i 6, oraz ręczne miotacze gazu można stosować w przypadku:
 - 1) odpierania czynnej napaści,
 - 2) bezpośredniego pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia,
 - 3) przeciwdziałania niszczeniu lub kradzieży mienia,
 - 4) dokonywania ujęcia osoby,
 - 5) udaremnienia ucieczki osoby ujętej.
2. Przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej używa się zgodnie z instrukcją obsługi opracowaną przez producenta, na umięśnione części ciała, z wyłączeniem klatki piersiowej w okolicy serca i okolic stawów kostnych.
3. Czas użycia przedmiotu przeznaczonego do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej wynosi około sekundy.
4. Ręcznego miotacza gazu używa się zgodnie z instrukcją obsługi opracowaną przez producenta, przy czym wylot dyszy ręcznego miotacza gazu powinien być skierowany poniżej twarzy osoby, w stosunku do której jest używany, oraz powinien znajdować się przynajmniej około 50 cm od tej osoby.
5. Nie używa się ręcznego miotacza gazu w pomieszczeniach zamkniętych.
6. Czas użycia ręcznego miotacza gazu wynosi około sekundy.

Art. 14g.

1. Strażnik może stosować jedynie środki przymusu bezpośredniego odpowiadające potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji i niezbędne do osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom.
2. Środki przymusu bezpośredniego powinny być stosowane w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, w stosunku do której zostały zastosowane.
3. Środki przymusu bezpośredniego mogą być stosowane po uprzednim wezwaniu do zachowania się zgodnego z prawem oraz po bezskutecznym uprzedzeniu o ich użyciu.

4. Strażnik może odstąpić od wzywania do zachowania zgodnego z prawem oraz od uprzedzenia o użyciu środków przymusu bezpośredniego, jeżeli zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia, a także mienia.
5. Od dalszego stosowania środków przymusu bezpośredniego odstępuje się, gdy osoba, wobec której użyto tych środków, podporządkowała się wydanym poleceniom.
6. Można stosować jednocześnie różne środki przymusu bezpośredniego, jeżeli jest to konieczne do osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom.
7. Wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, osób w podeszłym wieku oraz o widocznej niepełnosprawności można stosować tylko siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających.
8. Jeżeli wskutek użycia środka przymusu bezpośredniego nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia osoby, strażnik jest obowiązany niezwłocznie udzielić tej osobie pierwszej pomocy, a w razie potrzeby lub na jej prośbę – zapewnić pomoc lekarską.

Art. 14h.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób dokumentowania faktu użycia środków przymusu bezpośredniego oraz zakres udzielania pierwszej pomocy i zapewnienia pomocy lekarskiej, uwzględniając potrzebę ochrony interesów osób, wobec których środki te zostały użyte. Rozporządzenie powinno określić również sposób przechowywania i rejestrowania tych środków.

Art. 15.

1. Straż może otrzymać świadectwo broni, na zasadach określonych w przepisach art. 29 oraz art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, na:
 - 1) broń palną bojową do wykonywania zadań określonych w art. 11 ust. 1 pkt 5 i 9,
 - 2) przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, o których mowa w art. 14 ust. 2 pkt 5.
2. Straże, po uzyskaniu świadectwa broni mogą nabywać broń i amunicję od podmiotów uprawnionych do obrotu bronią.

Art. 16.

1. Dopuszczenie strażnika do wykonywania zadań z bronią palną bojową i przedmiotem przeznaczonym do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, o którym mowa w art. 14 ust. 2 pkt 5, następuje na wniosek komendanta straży, w drodze decyzji administracyjnej, wydanej przez właściwy organ Policji.
2. W zakresie zasad dopuszczenia strażnika do posiadania broni palnej bojowej i przedmiotu przeznaczonego do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, o którym mowa w art. 14 ust. 2 pkt 5, stosuje się odpowiednio przepisy art. 30 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.

Art. 17.

Strażnik, o którym mowa w art. 16, na polecenie właściwego komendanta straży, może być wyposażony w broń palną bojową na czas wykonywania zadań określonych w art. 11 pkt 5 i 9.

Art. 18.

1. Jeżeli środki przymusu bezpośredniego wymienione w art. 14 ust. 2 okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, strażnik ma prawo użycia broni palnej bojowej, przy wykonywaniu zadań określonych w art. 11 pkt 5 i 9:
 - 1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie strażnika lub innej osoby,
 - 2) przeciwko osobie, która nie zastosowała się do wezwania do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu strażnika lub innej osoby,
 - 3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną bojową strażnikowi,
 - 4) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający przedmioty wartościowe lub wartości pieniężne.
2. Użycie broni palnej bojowej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.
3. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczególne warunki, tryb i sposób postępowania w przypadku użycia broni palnej bojowej przez strażników, mając na względzie zapewnienie minimalnych skutków jej użycia, a także uwzględniając udokumentowanie przypadku użycia broni palnej bojowej oraz sposób udzielenia pierwszej pomocy i zapewnienia pomocy lekarskiej.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, warunki przydziału broni palnej bojowej i amunicji do tej broni oraz warunki przechowywania i ewidencjonowania broni i amunicji przez straż, z uwzględnieniem warunków określonych w przepisach dotyczących broni i amunicji.

Art. 19.

Strażnik, który podjął decyzję o użyciu broni palnej bojowej, powinien postępować ze szczególną rozwagą, traktując broń jako ostateczny środek działania.

Art. 20.

Na zastosowanie i sposób przeprowadzenia czynności, o których mowa w art. 12, 14 i 18, przysługuje zażalenie do prokuratora.

Art. 21.

1. Strażnik podczas wykonywania czynności służbowych jest obowiązany nosić umundurowanie, legitymację służbową, znak identyfikacyjny oraz emblemat gminny.
2. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wzór umundurowania, legitymacji, dystynkcji i znaków identyfikacyjnych strażników, a także warunki i sposób ich noszenia.

Art. 22.

Strażnik przy wykonywaniu czynności, o których mowa w art. 12, jest obowiązany przedstawić się imieniem i nazwiskiem, a ponadto na żądanie osoby, której czynności te dotyczą, okazać legitymację służbową w sposób umożliwiający odczytanie i zanotowanie nazwiska strażnika oraz organu, który wydał legitymację.

Art. 23.

W związku z wykonywaniem czynności służbowych strażnik korzysta z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.

Art. 24.

Strażnikiem może być osoba, która:

- 1) posiada obywatelstwo polskie,
- 2) ukończyła 21 lat,
- 3) korzysta z pełni praw publicznych,
- 4) posiada co najmniej wykształcenie średnie,
- 5) cieszy się nienaganną opinią,
- 6) jest sprawna pod względem fizycznym i psychicznym,
- 7) nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za ścigane z oskarżenia publicznego i umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe,
- 8) ma uregulowany stosunek do służby wojskowej.

Art. 24a.

1. Strażnicy oraz osoby ubiegające się o przyjęcie do pracy w charakterze strażnika podlegają obowiązkowym badaniom lekarskim i psychologicznym.
2. Do przeprowadzania badań lekarskich stosuje się odpowiednio art. 229 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.³⁾).
3. Minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia, zakres i tryb przeprowadzania badań psychologicznych osób, o których mowa w ust. 1, oraz podmioty uprawnione do przeprowadzania badań psychologicznych, uwzględniając potrzebę prawidłowego stwierdzenia przez psychologa istnienia lub braku przeciwwskazań psychologicznych do wykonywania czynności strażnika.

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 113, poz. 717, z 1999 r. Nr 99, poz. 1152, z 2000 r. Nr 19, poz. 239, Nr 43, poz. 489, Nr 107, poz. 1127 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 11, poz. 84, Nr 28, poz. 301, Nr 52, poz. 538, Nr 99, poz. 1075, Nr 111, poz. 1194, Nr 123, poz. 1354, Nr 128, poz. 1405 i Nr 154, poz. 1805, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 135, poz. 1146, Nr 196, poz. 1660, Nr 199, poz. 1673 i Nr 200, poz. 1679, z 2003 r. Nr 166, poz. 1608 i Nr 213, poz. 2081, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 99, poz. 1001, Nr 120, poz. 1252 i Nr 240, poz. 2407, z 2005 r. Nr 10, poz. 71, Nr 68, poz. 610, Nr 86, poz. 732 i Nr 167, poz. 1398, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 133, poz. 935, Nr 217, poz. 1587 i Nr 221, poz. 1615 oraz z 2007 r. Nr 64, poz. 426, Nr 89, poz. 589, Nr 176, poz. 1239, Nr 181, poz. 1288 i Nr 225, poz. 1672, z 2008 r. Nr 93, poz. 586, Nr 116, poz. 740, Nr 223, poz. 1460 i Nr 237, poz. 1654 oraz z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 56, poz. 458 i Nr 58, poz. 485.

Art. 25.

1. Strażnika zatrudnia się po raz pierwszy na czas określony nie dłuższy niż 12 miesięcy, w ramach którego odbywa szkolenie podstawowe.
2. Szkolenie podstawowe kończy się egzaminem, który przeprowadza komisja egzaminacyjna powoływana przez właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji. Członkowie komisji powinni posiadać wiedzę, umiejętności i doświadczenie w zakresie wynikającym z programu szkolenia podstawowego.
3. Po ukończeniu z wynikiem pozytywnym szkolenia podstawowego, strażnika można zatrudnić na czas określony nie dłuższy niż 3 lata albo na czas nieokreślony.
4. W uzasadnionych przypadkach można odstąpić od zatrudnienia strażnika na czas określony, jeżeli posiada on odpowiednie przygotowanie do pracy w straży.
5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, minimalny zakres programu szkolenia podstawowego strażników gminnych, warunki i zakres udziału Policji w szkoleniu podstawowym, sposób powoływania, skład i tryb działania komisji egzaminacyjnych, obowiązki przewodniczącego komisji, formę egzaminu oraz organ właściwy do wydania świadectwa złożenia egzaminu i wzór świadectwa. Rozporządzenie powinno uwzględniać potrzebę zapewnienia odpowiedniego poziomu wyszkolenia strażników i jednolitości minimum programowego, formy szkolenia, zakres wiedzy teoretycznej i praktyki niezbędnej do wykonywania obowiązków strażnika oraz poprawność przebiegu i rzetelność oceny egzaminowanych.

Art. 26.

Z dniem zatrudnienia strażnik składa pisemne ślubowanie następującej treści:

„Ślubuję uroczyście służyć Państwu i wspólnocie lokalnej, chronić porządek publiczny i bezpieczeństwo ludzi, przestrzegać porządku prawnego i dyscypliny służbowej, dbać o etykę i dobre imię służby”.

Ślubowanie może być również złożone z dodaniem słów „Tak mi dopomóż Bóg”.

Art. 26a.

1. Strażnika zawiesza się w pełnieniu obowiązków pracowniczych w razie wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego w sprawie o ścigane z oskarżenia publicznego i popełnione umyślnie przestępstwo lub przestępstwo skarbowe – na czas nie dłuższy niż 3 miesiące.
2. Strażnika można zawiesić w pełnieniu obowiązków pracowniczych w razie wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego w sprawie o ścigane z oskarżenia publicznego i popełnione nieumyślnie przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, jeżeli jest to celowe z uwagi na dobro postępowania lub dobro pracy – na czas nie dłuższy niż 3 miesiące.
3. W uzasadnionych przypadkach okres zawieszenia w pełnieniu obowiązków pracowniczych można przedłużyć na dalszy okres, nie dłużej jednak niż do czasu ukończenia postępowania karnego za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.
4. Strażnikowi zawieszonemu w pełnieniu obowiązków pracowniczych, od najbliższego terminu wypłaty wynagrodzenia za pracę przysługuje wynagrodzenie w

wysokości 50 % jego wynagrodzenia zasadniczego oraz dodatków do wynagrodzenia określonych w umowie o pracę w stałej wysokości.

5. Po upływie okresu, na jaki strażnik został zawieszony w pełnieniu obowiązków pracowniczych, strażnikowi wypłaca się należne wynagrodzenie za okres zawieszenia oraz obligatoryjne podwyżki wynagrodzenia w tym okresie, w przypadku umorzenia postępowania karnego za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe lub uniewinnienia prawomocnym wyrokiem sądu.
6. Przepisu ust. 5 nie stosuje się w przypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego.

Art. 27.

Do obowiązków strażnika należy:

- 1) przestrzeganie prawa, rzetelne, bezstronne i terminowe wykonywanie poleceń przełożonych,
- 2) poszanowanie powagi, honoru, godności obywateli i własnej,
- 3) zachowanie tajemnicy prawnie chronionej,
- 4) podejmowanie interwencji w sytuacjach zagrożenia życia, zdrowia lub mienia, a także w przypadku naruszenia dóbr osobistych ludzi,
- 5) zachowanie uprzejmości i życzliwości w kontaktach z obywatelami, przełożonymi, podwładnymi oraz współpracownikami,
- 6) stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych,
- 7) zachowanie się z godnością w czasie pracy i poza nią.

Art. 28. (uchylony).

Art. 29.

1. Strażnik, który wzorowo wykonuje obowiązki, przejawia inicjatywę w działaniach, doskonali swoje kwalifikacje zawodowe może uzyskać:
 - 1) pochwałę,
 - 2) nagrodę pieniężną,
 - 3) przeniesienie na wyższe stanowisko,
 - 4) przedstawienie do odznaczenia.
2. Strażnik, o którym mowa w ust. 1, może również uzyskać usunięcie z akt osobowych zapisu o uprzednio wymierzonej karze dyscyplinarnej.

Art. 29a.

1. Obowiązki pracownicze strażnika powinny być ustalone w sposób pozwalający na ich wykonanie w ramach przeciętnie 40 godzin w przeciętnie pięciodniowym tygodniu pracy w 4-miesięcznym okresie rozliczeniowym.
2. Tygodniowy czas pracy strażnika, łącznie z pracą w godzinach nadliczbowych, nie może przekraczać przeciętnie 48 godzin w 4-miesięcznym okresie rozliczeniowym.
3. Strażnikowi przysługuje w każdym tygodniu nieprzerwany odpoczynek w wymiarze nie krótszym niż 35 godzin oraz nieprzerwany odpoczynek dobowy w wymiarze nie krótszym niż 11 godzin.

4. Przepisy ust. 1–3 nie dotyczą sytuacji, które wymagają podjęcia środków do ochrony życia lub zdrowia obywateli, a także bezpieczeństwa zbiorowości, w szczególności w związku z powszechnym zagrożeniem bezpieczeństwa publicznego, katastrofą, klęską żywiołową lub przestępstwem o charakterze terrorystycznym.
5. W zamian za czas przepracowany w godzinach nadliczbowych strażnikowi przysługuje w tym samym wymiarze, w okresie rozliczeniowym, czas wolny od pracy albo może mu zostać przyznany dodatek do wynagrodzenia.
6. W przypadku naruszenia prawa do odpoczynku, o którym mowa w ust. 3, w sytuacjach wskazanych w ust. 4 strażnikowi przysługuje, w okresie rozliczeniowym, równoważny okres odpoczynku.

Art. 30.

1. Strażnicy mogą się zrzeszać w związkach zawodowych, z tym że nie mają prawa do strajku. Przepisy ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. Nr 55, poz. 234, z 1994 Nr 43, poz. 163, z 1996 r. Nr 1, poz. 2, Nr 24, poz. 110, Nr 61, poz. 283, Nr 75, poz. 355 i Nr 152, poz. 723 oraz z 1997 r. Nr 82, poz. 518, Nr 88, poz. 554, Nr 96, poz. 589 i Nr 121, poz. 769) stosuje się odpowiednio.
2. W trakcie trwania stosunku pracy strażnik nie może być członkiem partii politycznej.

Art. 31.

Strażnik nie może bez zezwolenia komendanta podejmować innego zajęcia zarobkowego.

Art. 32.

W sprawach dotyczących strażników, a nieuregulowanych w ustawie, mają zastosowanie przepisy o pracownikach samorządowych.

Art. 33.

Obowiązki i prawa innych pracowników zatrudnionych w straży reguluje ustawa o pracownikach samorządowych.

Rozdział 4

Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe

Art. 34.

W ustawie z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. Nr 12, poz. 116, z 1972 r. Nr 49, poz. 312, z 1975 r. Nr 16, poz. 91 i Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 16, poz. 125 i Nr 45, poz. 291, z 1983 r. Nr 6, poz. 35 i Nr 44, poz. 203, z 1985 r. Nr 23, poz. 100, z 1986 r. Nr 39, poz. 193, z 1988 r. Nr 20, poz. 135, z 1989 r. Nr 34, poz. 180, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, Nr 43, poz. 251 i Nr 72, poz. 422, z 1991 r. Nr 32, poz. 131 i Nr 94, poz. 419, z 1992 r. Nr 24, poz. 101, z

1994 r. Nr 27, poz. 96, z 1995 r. Nr 95, poz. 475 oraz z 1997 r. Nr 43, poz. 272 i Nr 102, poz. 643) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 19 w § 1 po wyrazach „Państwowej Inspekcji Handlowej” wyraz „oraz” zastępuje się przecinkiem, a po wyrazach „służby ochronnej lasów państwowych” dodaje się wyrazy „oraz straż gminna (miejska)”,
- 2) w art. 27 § 2 otrzymuje brzmienie:
„§2. Organom administracji państwowej, właściwym organom gminy oraz strażom gminnym (miejskim), uprawnienia oskarżyciela publicznego przysługują tylko w sprawach, w których, w zakresie swojego działania, złożyły wnioski o ukaranie”.

Art. 35.

W ustawie z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (Dz.U. Nr 12, poz. 114, z 1981 r. Nr 24, poz. 124, z 1982 r. Nr 16, poz. 125, z 1983 r. Nr 6, poz. 35 i Nr 44, poz. 203, z 1984 r. Nr 54, poz. 275, z 1985 r. Nr 14, poz. 60 i Nr 23, poz. 100, z 1986 r. Nr 39, poz. 193, z 1988 r. Nr 20, poz. 135 i Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 34, poz. 180, z 1990 r. Nr 51, poz. 297, Nr 72, poz. 422 i Nr 86, poz. 504, z 1991 r. Nr 75, poz. 332 i Nr 91, poz. 408, z 1992 r. Nr 24, poz. 101, z 1994 r. Nr 123, poz. 600, z 1995 r. Nr 6, poz. 29 i Nr 60, poz. 310 oraz z 1997 r. Nr 54, poz. 349, Nr 60, poz. 369 i Nr 85, poz. 539, Nr 98, poz. 602, Nr 104, poz. 661, Nr 106, poz. 677 i Nr 111, poz. 724) w art. 65:

- a) w § 1 po wyrazach „organ państwowy” dodaje się wyrazy „oraz straż gminną (miejską)”,
- b) w § 2 po wyrazach „organowi państwowemu” dodaje się wyrazy „oraz straży gminnej (miejskiej)”.

Art. 36.

W ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. Nr 98, poz. 602) w art. 131 w ust. 1 w pkt 2 na końcu skreśla się przecinek i dodaje wyrazy „oraz strażników straży gminnych (miejskich)”.

Art. 37.

W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. Nr 30, poz. 179, z 1991 r. Nr 94, poz. 422 i Nr 107, poz. 461, z 1992 r. Nr 54, poz. 254, z 1994 r. Nr 53, poz. 214, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, Nr 34, poz. 163 i Nr 104, poz. 515, z 1996 r. Nr 59, poz. 269 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 80, poz. 499, Nr 88, poz. 554 i Nr 106, poz. 680) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 w ust. 2 w pkt 5 skreśla się wyrazy „tworzonymi na podstawie ustawy”;
- 2) w art. 7 w ust. 1 pkt 4 otrzymuje brzmienie:
„4) szczegółowe zasady szkolenia policjantów i strażników gminnych (miejskich)”;
- 3) skreśla się rozdział 4.

Art. 38.

1. Straże gminne działające w dniu wejścia w życie ustawy stają się z tym dniem strażami w rozumieniu ustawy.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli rada gminy, w drodze uchwały, przed wejściem w życie ustawy, postanowi o likwidacji straży.

Art. 39.

1. Straże gminne utworzone przez gminy, o których mowa w art. 1 ustawy z dnia 25 marca 1994 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. Nr 48, poz. 195 i Nr 86, poz. 396 oraz z 1995 r. Nr 124, poz. 601), zwane dalej „gminami warszawskimi”, stają się z mocy prawa oddziałami Straży Miejskiej m.st. Warszawy. Regulamin straży może określić inną strukturę organizacyjną Straży Miejskiej.
2. Strażnicy oraz inni pracownicy straży gminnych utworzonych przez gminy warszawskie mogą do dnia 31 marca 1998 r. złożyć oświadczenie o niewyrażeniu zgody na zatrudnienie w Straży Miejskiej m.st. Warszawy. Stosunek pracy z osobami, które złożyły oświadczenie, wygasa z mocy prawa z dniem przekształcenia straży gminnej w oddział straży miejskiej.
3. Zasady i wysokość wynagrodzenia strażników oraz innych pracowników straży gminnych, o których mowa w ust. 2, z dniem przekształcenia straży gminnej w jednostkę organizacyjną straży miejskiej ustalana jest według zasad obowiązujących w Straży Miejskiej m.st. Warszawy. W roku 1998 koszty funkcjonowania oddziałów, o których mowa w ust. 1, pokrywane są z budżetu gmin warszawskich, w których straże gminne działały przed dniem przejęcia przez Straż Miejską.
4. Mienie komunalne pozostające w dyspozycji straży gminnej może być przekazane nieodpłatnie przez gminę warszawską m.st. Warszawie, z przeznaczeniem na potrzeby Straży Miejskiej m.st. Warszawy.

Art. 40.

Strażnik może używać umundurowania, legitymacji służbowej, znaku identyfikacyjnego oraz emblematu gminy według dotychczasowych obowiązujących wzorów, do czasu wyczerpania ich zapasów, nie dłużej jednak niż 18 miesięcy od dnia wejścia ustawy w życie.

Art. 41.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1998 r., z wyjątkiem art. 39 ust. 1, 3 i 4, który wchodzi w życie z dniem następującym po upływie kadencji rad gmin wybranych w dniu 19 czerwca 1994 r.